

НОВ 1(125)2026

ПЕД А ГОГІЧН А
ДУМК

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ ISSN 2520-6427

«НОВА ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА»

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 1 (125) 2026 р.

ISSN 2520-6427

Засновано у грудні 1994 року

DOI: 10.37026/2520-6427

Видається 1 раз на квартал

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації: серія KB № 16684-5256
ПР від 28.05.2010 р.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 17.03.2020 № 409 науково-методичний журнал Рівненського ОППО «Нова педагогічна думка» включений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі педагогічних наук (спеціальності – 011, 014, 015).

Фаховий науково-методичний журнал «Нова педагогічна думка» індексується у міжнародній наукометричній базі даних Index Copernicus International: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=46468>.

Друкується за рішенням Вченої ради РОППО (протокол від 05.02.2026 № 1).
Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Ярослав СВЕРЛЮК, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Алла ЧЕРНІЙ, кандидат політичних наук, доцент, директор Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР

Володимир БОРДЮК, кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-педагогічної роботи та комунікацій Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Ольга БЕЗКОРОВАЙНА, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету.

Юлія ГЛІНЧУК, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри загальнотехнічних дисциплін, технологій та цивільної безпеки Рівненського державного гуманітарного університету.

Катерина ЖУРБА, доктор педагогічних наук, завідувач лабораторії національно-патріотичного виховання Інституту проблем виховання НАПН України.

Юрій ЗАВАЛЕВСЬКИЙ, доктор педагогічних наук, професор, перший заступник директора ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», заслужений працівник освіти України.

Світлана ЛІСОВА, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету.

Роланд ЛУКАСІВІЧ, доктор гуманітарних наук у галузі педагогіки І кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща).

Вадим ЛУНЯЧЕК, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інноваційної педагогіки, освітніх трансформацій і лідерства навчально-наукового інституту «Академія вчителів» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Вікторія ПРОКОПЧУК, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри гри на музичних інструментах Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.
Здзіслав СІРОЙЦ, доктор габлітований соціальних наук у галузі педагогіки, професор, професор кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща).

Руслана СОЙЧУК, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету.

Наталія СТАНІСЛАВЧУК, доктор філософії, доцент кафедри романо-германської філології Рівненського державного гуманітарного університету.

Маргарита ШКАБАРІНА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та інклюзивної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Тетяна ЯКОВИШИНА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету.

Видавець: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Адреса редакції та видавця:

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
вул. В'ячеслава Чорновола, 74, м. Рівне, 33028

тел./факс: (067) 178-81-12

E-mail: roippo.rv@ukr.net

Сайт видавця: www.roippo.org.ua

ЗМІСТ

УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ. ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ

Вознюк Л. Ціннісне лідерство в умовах кризового управління та нестабільності 3

Мельник Н. Управлінський та педагогічний виміри формування духовної безпеки здобувачів освіти в сучасних соціокультурних умовах 9

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ. ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА. ІСТОРІЯ ОСВІТИ

Луначек В., Ігнатенко Л. Оцінювання здобувачів вищої освіти у США, Австралії та Японії: порівняння та вплив на якість надання освітніх послуг 14

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Golub T. Institutional policy approaches to artificial intelligence ethics in higher education 24

Марченко О. Моделювання майбутньої професійної траєкторії старшокласниками нової української школи за допомогою штучного інтелекту 30

Мервінська Н., Тимошук О. Формування обчислювального мислення в учнів початкової школи: теоретичні засади та практичні інструменти 35

Паска Т. Інтернаціоналізація освітнього середовища закладів вищої освіти як чинник активізації міжнародної академічної мобільності студентів 41

Piven M., Piven V. Interdisciplinary integration as a condition for the personal growth of pilot cadets in the algorithms of training programs 49

Рогинський С. Структура та зміст компетентності вчителя щодо створення та використання цифрових дидактичних ігор 54

Тимчина Н., Тимчина В., Крутова Н. Ефективність засобів візуалізації в освітньому процесі нової української школи: від теорії до практики 62

ПСИХОЛОГІЯ. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА. РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

Ковбасюк Т., Озарчук А. Розвиток емоційного інтелекту здобувачів освіти молодшого шкільного віку в процесі використання моделі RAPID у наданні першої психологічної допомоги в умовах війни 72

МОВОЗНАВСТВО ТА ЛІТЕРАТУРА

Гладишев В., Шуляр В. Стратегії реалізації бібліотерапевтичного потенціалу літературних творів у процесі бібліотерапевтичного читання 80

Сметана І. Мовленнєва культура викладача як основа формування педагогічної майстерності 85

Tynnyi V., Schukina E. From linguistic practice to cognitive inquiry: artificial intelligence and the transformation of critical thinking in foreign language learning 91

Шульжук Н. Навчальний текст як засіб формування українського професійного мовлення здобувачів вищої освіти 97

ФІЗИКА. МАТЕМАТИКА

Басараба Н., Куць Т., Левченко Г. Формування математичної компетентності в контексті інноваційного освітнього проекту «Освіта. Діти. Майбутнє» 102

Грицик Т. Вивчення кривих у GeoGebra як засіб розвитку дослідницьких здібностей студентів 107

ДОШКІЛЬНА ТА ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Онищук І., Лазарович Н. Ознайомлення дітей дошкільного віку з мистецтвом графіки як чинник формування мистецької компетентності 116

Яковишина Т. Формування та розвиток науково-дослідницького потенціалу майбутніх учителів початкових класів у процесі фахової підготовки 121

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ. ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА

Давидюк Н., Абрамович Т. Життєстійкість особистості: ресурси, виклики та стратегії розвитку в педагогів і здобувачів освіти різних вікових категорій 128

Первушевська І. Модель мережевої взаємодії Рівненського Палацу дітей та молоді щодо професійної орієнтації здобувачів освіти, їхньої допрофільної підготовки 134

Woo, D. J., Guo, K., & Yu, Y. (2025). A vibe coding learning design to enhance EFL students' talking to, through, and about AI. arXiv. URL: <https://arxiv.org/abs/2509.08854> (accessed: 12.12.2025).

He, Y., Li, J. (2025). AI assisted foreign language learning: Benefits, challenges, influencing factors and trends. *Asian Journal of Education and Social Studies*. Vol. 51. No. 10. P. 1–15. URL: <https://journalajess.com/index.php/AJESS/article/download/2563/6068> (accessed: 22.12.2025).

Lau, G. R., Low, W. Y., Tay, L., Guevarra, Y., Gašević,

D., Hartanto, A. (2025). Understanding critical thinking in generative artificial intelligence use: Development, validation, and correlates of the critical thinking in AI use scale. arXiv. URL: <https://arxiv.org/pdf/2512.12413.pdf> (accessed: 17.12.2025).

Du, X., Du, M., Zhou, Z., Bai, Y. (2025). Facilitator or hindrance? The impact of AI on university students' higher order thinking skills in complex problem solving. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. Vol. 22. No. 39. DOI: <https://doi.org/10.1186/s41239-025-00534-0>.

Дата надходження до редакції: 20.02.2026

УДК [811.161.2'27 : 801.82] : 378.016
DOI: 10.37026/2520-6427-2026-125-1-97-101

Наталія ШУЛЬЖУК,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови та славістики
Рівненського державного
гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-6177-3336
e-mail: n_shulzhuk@i.ua

НАВЧАЛЬНИЙ ТЕКСТ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті проаналізовано текст не лише як одиницю мовної системи, а й як продукт мовлення, тобто складник дискурсу. Дослідницька увага авторки сфокусована на різновиді інституційного дискурсу – педагогічному, визначальним компонентом якого є текст як засіб навчання. Предметом докладного вивчення став навчальний текст як засіб формування професійного мовлення здобувачів вищої освіти під час вивчення дисциплін лінгвістичного циклу. Ізпоміж навчальних текстів виокремлено дидактичні та науково-навчальні. У зв'язку із проблемою розуміння й засвоєння останніх авторка порушує питання про їхню діалогічність як вияв адресної спрямованості, а також зауважує, що здобувачі вищої освіти філологічних спеціальностей формують навички текстотворення в усіх стилях і жанрах у процесі вивчення відповідного лінгвістичного курсу – «Сучасної української

літературної мови», тоді як у фокус уваги здобувачів вищої освіти нефілологічних спеціальностей під час вивчення «Української мови (за професійним спрямуванням)» потрапляють передусім офіційно-діловий та науковий тексти, інтеграція яких сприяє формуванню вмінь комунікативно виправдано спілкуватися у професійній сфері та укласти відповідно до вимог тексти ділових паперів. Коментуючи особливості дидактичних текстів, зацентовано увагу на проблемі формування соціокультурного складника професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців засобами прецедентних текстів.

Ключові слова: науково-навчальний та дидактичний текст, парафрастичність, прецедентність, адаптація, полікодовість, вторинний текст, професійна комунікація.

Natalia SHULZHUK,
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor of Department
of the Ukrainian Language and Slavic Studies
of Rivne State University of the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 000-0002-6177-3336
e-mail: n_shulzhuk@i.ua

EDUCATIONAL TEXT AS A MEANS OF FORMING UKRAINIAN PROFESSIONAL SPEECH OF HIGHER EDUCATION LEARNERS

Abstract. *The article analyzes the text as a unit of the language system, a product of speech, and an intermediary between the addressee and the addresser within a specific communicative situation conditioned by social, cultural, ethnic, and other factors, i.e., as a component of discourse. The author's research attention is focused on a variety of institutional discourse – pedagogical discourse, the defining component of which is the text as a means of instruction. The subject of detailed study is the educational text as a means of forming the professional speech of higher education learners during the study of linguistic disciplines. Among educational texts, scientific-educational and didactic texts are distinguished. In connection with the problem of understanding and assimilating the scientific-educational text, the author raises the question of its dialogicity as a manifestation of address orientation.*

The functions of intertextuality, polycode nature, and paraphrasing are characterized as system-forming features of the scientific-educational text. The author notes that higher education learners of philological specialties, studying the language at a professional level, form text-creation skills in all styles and genres while studying the leading linguistic course – «Modern Ukrainian Literary Language». In contrast, the focus of attention for learners of non-philological specialties during the study of «Ukrainian Language (for Professional Purposes)» is primarily on official-business and scientific texts, the integration of which promotes the formation of skills to communicate in a communicatively justified manner in the professional sphere and to draft business documents in accordance with requirements.

Thus, the effective use of scientific-educational texts during the study of linguistic disciplines in Higher Education Institutions is associated with their paraphrastic nature and dialogicity. Didactic texts, linked by intertextual precedence, are aimed primarily at forming sociocultural competence in higher education learners.

Key words: *scientific-educational and didactic text, paraphrasing, precedence, adaptation, polycode nature, secondary text, professional communication.*

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток лінгвістики тексту в середині минулого століття й активізація антропоцентризму як провідного наукового принципу спонукали дослідників вийти за межі речення і сфокусуватися на тексті як складнику процесу комунікативної взаємодії. Однак науковці не виявляють однастайності щодо тлумачення тексту. Очевидно, це пов'язано з параметрами, покладеними в основу його інтерпретації: структурним, семантичним, стилістичним, способом презентації та ін.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Витлумачення тексту на структурно-семантичних засадах запропонували І. Кочан («максимальна одиниця мови найвищого рівня»; «одиниця, що виражає судження; цілісне і зв'язне повідомлення, що зберігає і передає певну інформацію»; «структурна і смислова єдність»

(Кочан, 2008, с. 31), Ю. Колісник («упорядкована структурно-змістова єдність, що об'єднана різними типами лексичного, логічного, лексико-граматичного зв'язку» (Колісник, 2010, с. 112). Текст як «форма лінгвопсихоментальної діяльності мовця, концептуально та структурно інтегрована, що служить прагматичним посередником комунікації й діалогічно вбудована до семіотичного універсуму культури» (Селіванова, 2008, с. 495), як обов'язковий складник комунікативного процесу, що «допомагає фіксувати, зберігати і передавати інформацію в просторі й часі» (Овсієнко, 2011, с. 127), представлений у науковому доробку О. Селіванової, Л. Овсієнко, В. Іванова (Іванов, 2005).

Отже, аналіз наукової літератури уможливорює інтерпретацію тексту як усної або письмової одиниці мовної системи у вигляді цілісного і зв'язного повідомлення, що характеризується структурно-смисловою єдністю, побудоване на основі відповідного логічного та лексико-граматичного зв'язку і є завершеною думкою адресанта у процесі передачі інформації адресатові.

Мета статті – схарактеризувати навчальний текст у складі педагогічного дискурсу як засіб формування професійного мовлення здобувачів вищої освіти у процесі вивчення дисциплін лінгвістичного циклу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Утвердження антропоцентризму як домінуючого наукового принципу, сконцентрувало увагу дослідників на різноаспектній інтерпретації мовної особистості, яка, презентуючи себе в усіх проявах, послуговується мовою як засобом комунікації і впливу. Це актуалізувало вивчення тексту як знакового посередника між адресатом і адресантом мовлення в конкретній комунікативній ситуації, зумовленій соціальними, культурними, етнічними та іншими чинниками, тобто як складника дискурсу.

Невизначеною залишається типологія текстів, яку формують різні параметри (дескриптивні, наративні, пояснювальні, аргументативні, інструктивні; усні й писемні; регламентовані й вільні; адресатні й безадресатні та ін.). Проте всі дослідники сходяться на тому, що за сферою використання, призначенням та особливостями мовної організації будь-який текст може виявляти ознаки відповідного функційно-стильового різновиду мови. Щодо останніх, то одні науковці (Т. Єщенко, Ю. Сурмін (2008) та ін.) із-поміж них виокремлюють художні, в яких «здійснюється актуалізація прихованих смислів слова, що створюють нове бачення світу і його оцінку, багатоплановість, нарощування смислів» (Єщенко, 2009, с. 113), та нехудожні (науковий, офіційно-діловий, публіцистичний). Більшість підручників (див., напр.: (Мацько та ін., 2003)) для майбутніх філологів у складі стилістичної системи сучасної української літературної мови пропонують виокремлювати науковий, офіційно-діловий, публіцистичний, художній, розмовно-побутовий, епістолярний та конфесійний стилі. Оскільки текст у сучасних

лінгвістичних дослідженнях представлений не лише як найвища семіотична форма, а й комунікативний засіб, то усталася практика назвати вище функційно-стильові різновиди мови визначати як дискурси, в складі яких відповідний текст – центральна ланка.

З урахуванням екстралінгвальних умов, мети спілкування у певній сфері суспільної діяльності, особливостей мовної організації тексту, вчені виокремлюють різні типи дискурсу. Крім уже названих, із позиції соціолінгвістики, виділяють персональний дискурс, у межах якого мовець реалізує себе як мовну особистість, та інституційний, в якому мовець презентує себе як представника суспільної інституції, що визначає межі статусно-рольових взаємин. Різновидом останнього є педагогічний дискурс, визначальний компонент якого – текст як засіб навчання.

Запропонувавши теоретико-методичне обґрунтування педагогічного дискурсу, Л. Колток визначила його мету – «соціалізація нового члена суспільства, передача йому певних знань, умінь, навичок, соціальних цінностей» (Колток, Стахів, 2019, с. 106). Ми, слідом за А. Габідуллою, називатимемо такий тип дискурсу навчально-педагогічним і визначатимемо його як «семіотичний процес формування та інтерпретації навчальних текстів у цілісній, замкненій комунікативній ситуації у сфері організованого навчання, ... головне призначення якого – вибудувати ... особливий когнітивно-комунікативний простір» (Габідулліна, 2009, с. 73). У цьому типі дискурсу дослідниця виокремлює три суб'єкти знань (авторів підручника (посібника); того, хто навчає; того, хто навчається) і два основних різновиди текстів – конвєрсаційні та навчальні. Перші під час навчальної взаємодії сприяють встановленню та підтримці контакту педагога зі здобувачами освіти, спонукаючи їх до виконання певних дій, а також коментують (оцінюють) їх навчальні досягнення. З-поміж других увагу дослідників привертають науково-навчальні та дидактичні тексти. Науково-навчальні тексти, зміст яких визначає програма відповідної навчальної дисципліни та її дидактична мета, створюють автори підручників, навчальних посібників, а також учасники освітнього процесу – здобувачі освіти й організатор навчального процесу (викладач) з метою діагностування в них рівня сформованості відповідних умінь і навичок.

У фокус нашої дослідницької уваги потрапили навчальні (науково-навчальні та дидактичні) тексти в складі навчально-педагогічного дискурсу, спрямованого на формування професійного мовлення здобувачів вищої освіти під час вивчення дисциплін лінгвістичного циклу.

У процесі навчально-педагогічної взаємодії науково-навчальний текст – це передусім засіб навчання, системоутворювальною ознакою якого є високий ступінь інтертекстуальності, що ґрунтується на спільних фонових знаннях автора / авторів підручника (посібника), викладача-мовника й здобувачів освіти. Які ж функції виконує інтертекстуальність у науково-навчальному тексті? Нам імпонують міркування О. Селіванової, яка визначає такі з-поміж них, як прийом переконання адресата й оздоблення тексту, засіб комунікативного впливу і встановлення контакту, спосіб

презентації ерудиції, імпліцитний засіб оцінки та ін. (Селіванова, 2008, с. 516). Реалізація першої з названих функцій є актуальною передусім для здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей, оскільки в їхніх фахових підручниках із дисциплін лінгвістичного циклу представлені неоднозначні міркування учених щодо кваліфікації мовних одиниць. Із-поміж дискусійних питань назвемо, наприклад, такі, як-от: лінгвістичний статус службових частин мови, диференціація лексико-граматичних класів слів на центральні й периферійні, синтаксична природа звертання, кваліфікація однорідних присудків та ін. Крім того, навчальні плани освітньо-професійних програм, за якими вони навчаються, передбачають виконання курсових і дипломних проєктів з мови, що потребують наукової ерудиції та володіння прийомами переконання й засобами мовленнєвого впливу під час доведення наукових гіпотез.

Зауважимо, що здобувачі освіти можуть мати різний рівень володіння предметною галуззю і системою понять, тому ефективне використання тексту (передусім науково-навчального) як засобу навчання пов'язуємо з методичною вправністю викладача-філолога, мета якого, за влучним зауваженням А. Габідулліної, «забезпечити сумісність тезаурусів автора підручника й того, хто навчається» (Габідулліна, 2009, с. 74).

Переконані, що тексти всіх функційно-стильових різновидів мови можуть бути засобом формування професійного мовлення здобувачів вищої освіти як філологічних, так і нефілологічних спеціальностей. Якщо перші, вивчаючи мову на професійному рівні, формують навички текстотворення в усіх стилях і жанрах під час вивчення провідного лінгвістичного курсу – «Сучасної української літературної мови» (особливо стилістики), то у фокус уваги других під час вивчення «Української мови (за професійним спрямуванням)» потрапляють передусім офіційно-діловий та науковий тексти, інтеграція яких сприяє формуванню вмінь комунікативно виправдано спілкуватися у професійній сфері, укладати відповідно до вимог тексти довідково-інформаційної, обліково-фінансової, організаційної, розпорядчої документації, передбаченої програмою означеної вище навчальної дисципліни. Інакше кажучи, для майбутнього філолога важливо знати джерела стилістичної системи української мови, закономірності формування всіх її функційних стилів, уміти визначати стилістичний потенціал лексичних, фразеологічних, граматичних одиниць у складі текстів різних підстилів і жанрів, кваліфіковано здійснювати їхній лінгвостилістичний аналіз тощо. Майбутні ж фахівці нефілологічних спеціальностей на практичних заняттях визначають композиційні та мовностилістичні особливості передусім текстів офіційно-ділового і наукового стилів, виконують завдання, що передбачають сприймання, відтворення, редагування, скорочення, творення таких текстів, а також складання на їхній основі плану, конспекту, реферату, тобто формують «комунікативну професійно зорієнтовану особистість» (Підгурська, 2022, с. 5).

Зауважимо, що текст художнього стилю також може бути предметом лінгвістичного вивчення здобувачів вищої освіти нефілологічних спеціальностей,

проте на його основі вони формують передусім правописні та комунікативно-прагматичні навички, розширюють знання про культуру, побут, традиції українців. Майбутні ж філологи зорієнтовані на з'ясування ідейно-художнього задуму автора таких текстів, його світоглядних настанов, вписаних у соціальний, культурний та історичний контексти; на підходи до здійснення його різноманітного лінгвістичного аналізу в єдності форми і змісту як двох неподільно пов'язаних частин твору, що визначають його цілісність і значущість як факту мистецтва слова; на мовні засоби, що презентують образність як результат чуттєвого відображення об'єкту світу дійсності в свідомості людини та визначальну ознаку художнього мовлення. Закономірно, що дослідниця І. Фролова, виявляючи специфіку тексту в складі художнього дискурсу, визначає його як «розумово-комунікативну взаємодію адресанта (автора художнього твору) та адресата (потенційного читача), що відбувається у певному історичному і культурно-соціальному контексті, ґрунтується на ідеях, переконаннях, світоглядних орієнтирах автора-адресанта, має на меті регулювання ідей, переконань, світоглядних орієнтирів читача-адресата та матеріалізується у вигляді текстів художніх творів» (Фролова, 2018, с. 54).

Кілька зауважень щодо дидактичних текстів представлено в збірниках вправ і завдань до лінгвістичних дисциплін. Вони можуть бути оригінальними або адаптованими. Викладачі-мовники рідко використовують фрагменти оригінальних текстів, оскільки більшість із них не має навчального спрямування і дидактичної цінності. Статусу навчальних вони набувають у результаті адаптації до конкретної теми. Так, у вправах із текстовою основою можуть бути пропущені літери в словах, відсутні розділові знаки в реченнях у зв'язку з тим, що вони передбачають формування правописної грамотності здобувачів вищої освіти. Прикладом дидактичного може бути і текст диктанту, структуру речень якого викладач може трансформувати, доповнюючи їх тими мовними одиницями, що були предметом вивчення.

Важливим складником професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців є соціокультурний, тому викладач-мовник повинен добирати текстову основу для вправ і завдань з урахуванням когнітивного досвіду та спільності фонових знань здобувачів освіти, ціннісних установок, характерних для української культури, релігії, мистецтва та ін., представлених у тексті за допомогою відповідних мовних маркерів – одиниць із національно-культурним компонентом семантики та прецедентних феноменів, які є повторюваним стереотипним ядром знань носія мови в процесі його соціалізації. Ефективними у цьому плані вважаємо і прецедентні тексти української літератури, фольклору, пісень, і прецедентні тексти, що виявляють особливі ознаки для мовців, об'єднаних спільним фахом. Очевидно, небезпідставно Ж. Горіна висловила міркування щодо методичних засад формування національно-текстової концептосфери майбутніх філологів і сформулювала критерії відбору каталогу національно-прецедентних текстів, які, на її думку, є «найкращою формою репрезентації самобутності українства як певної національної лінгвокультурної спільноти»

(Горіна, 2010, с. 65). Звернімо увагу, що дослідниця запропонувала каталог необхідного текстового мінімуму для обов'язкового вивчення здобувачів вищої освіти філологічного профілю, відкритість якого уможливило його доповнення текстами сучасної української літератури.

Висновки. Отже, стильова домінанта науково-навчальних текстів у складі педагогічного дискурсу пов'язана із такими ознаками, як інформативність, узагальненість та науковість викладу, композиційна чіткість, емоційна і суб'єктивно-оцінна нейтральність, однозначність, експліцитність, визначає їхнє призначення – формувати предметні компетентності майбутніх філологів і навички текстотворення у професійній діяльності здобувачів освіти нефілологічних спеціальностей. Ефективне використання таких текстів у процесі формування професійного мовлення як одних, так і інших під час вивчення дисциплін лінгвістичного циклу пов'язане з їхньою парафрастичністю та діалогічністю. Якщо перша передбачає передачу смислу шляхом модифікації вихідного тексту, зумовленої прагматичними настановами викладача-філолога на конкретному занятті, то друга сприяє його розумінню та адекватній інтерпретації. Дидактичні тексти, пов'язані інтертекстуальною прецедентністю, представлені оригінальними або адаптованими творами певної лінгвокультури і спрямовані на формування в здобувачів вищої освіти передусім соціокультурної компетентності. Застосування ефективних прийомів адаптації науково-навчальних і дидактичних текстів для конкретної аудиторії уможливило творення вторинних текстів здобувачів вищої освіти, що засвідчують розуміння вивченого матеріалу та сприяють формуванню високого рівня їхньої комунікативної діяльності у сфері професійної діяльності.

Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з вивченням мовних засобів, що забезпечують діалогічність наукового тексту як важливої умови ефективного текстотворення здобувачів вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Кочан, І. М. (2008). Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посіб. Київ: Знання. 423 с.
- Колісник, Ю. (2010). Текст і дискурс: проблеми дефініцій. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. № 675. С. 11–114.
- Селіванова, О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К. 712 с.
- Овсієнко, Л. М. (2011). Науковий текст як лінгвістична одиниця і комунікативний феномен. *Педагогічні науки: зб. наук. пр. Херсон: ХДУ. Вип. LX. С. 125–128.*
- Іванов, В. Ф. (2002). Текст та інші носії інформації в ЗМК. *Актуальні питання масової комунікації*. Вип. 3 (2). С. 11–14.
- Сурмін, Ю. П. (2008). Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація. Київ: НАДУ. 184 с.
- Єщенко, Т. А. (2009). Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посіб. Київ: Академія. 264 с.
- Мацько, Л. І., Сидоренко, О. М., Мацько, О. М. (2003). *Стилістика української мови: підручник*. Київ: Вища школа. 462 с.

Колток, Л. Б., Стахів, Л. Г. (2019). Педагогічний дискурс у структурі освітнього процесу вищої школи. *Молодий вчений*. № 4.2 (68.2). С. 104–107.

Габідулліна, А. Р. (2009). Навчально-педагогічний дискурс як лінгвістичний феномен. *Мовознавство*. № 6. С. 70–78.

Підгурська, В. Ю., Голубовська, І. В. (2022). Українська мова за професійним спрямуванням: навч. посіб. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 192 с.

Фролова, І. Є. (2018). Специфіка художнього дискурсу та його аспектів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов»*. Вип. 87. С. 52–61.

Горіна, Ж. (2010). Методичні основи національно-текстової концептосфери майбутніх учителів-словесників. *Педагогічні науки*. Вип. 2. С. 60–66.

REFERENCES

Kochan, I. M. (2008). Lnhvistychnyi analiz tekstu: navch. posib. [Linguistic analysis of text]. Kyiv: Znannia, 423 p. [in Ukrainian].

Kolisnyk, Yu. (2010). Tekst i dyskurs: problemy definitsii [Text and discourse: problems of definitions]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika»*. Seriya «Problemy ukrainiskoi terminolohii», no. 675, pp. 111–114. [in Ukrainian].

Selivanova, O. O. (2008). Suchasna lnhvistyka: napriamy i problemy: pidruch. [Modern linguistics: trends and issues: textbook]. Poltava: Dovkillia-K, 710 p. [in Ukrainian].

Ovsiienko, L. M. (2011). Naukovyi tekst yak lnhvistychna odyntsia i komunikatyvnyi fenomen [Scientific text as a linguistic unit and communicative phenomenon]. *Pedahohichni nauky: zb. nauk. pr. Kherson: KhDU*, issue LX, pp. 125–128. [in Ukrainian].

Ivanov, V. F. (2002). Tekst ta inshi nosii informat-sii v ZMK [Text and other media in the media]. *Aktualni*

pytannia masovoi komunikatsii, issue 3 (2), pp. 11–14. [in Ukrainian].

Surmin, Yu. P. (2008). Naukovi teksty: spetsyfika, pidhotovka ta prezentatsiia [Scientific texts: specifics, preparation and presentation]. Kyiv: NADU, 184 p. [in Ukrainian].

Yeshchenko, T. A. (2009). Lnhvistychnyi analiz tekstu [Linguistic analysis of text]: navch. posib. Kyiv: Akademiia, 264 p. [in Ukrainian].

Matsko, L. I., Sydorenko, O. M., & Matsko, O. M. (2003). Stylistyka ukrainiskoi movy: pidruchnyk [Stylistics of the Ukrainian Language: textbook]. Kyiv: Vyscha shk., 462 p. [in Ukrainian].

Koltok, L. B., & Stakhiv, L. H. (2019) Pedahohichnyi dyskurs u strukturi osvithnoho protsesu vyshchoi shkoly [Pedagogical discourse in the structure of the educational process of higher education]. *Molodyi vchenyi*, no. 4.2 (68.2), pp. 104–107. [in Ukrainian].

Habidullina, A. R. (2009) Navchalno-pedahohichnyi dyskurs yak lnhvistychnyi fenomen [Educational and pedagogical discourse as a linguistic phenomenon]. *Movoznavstvo*, no. 6, pp. 70–78. [in Ukrainian].

Pidhurska, V. Yu., & Holubovska, I. V. (2022). Ukrainka mova za profesiinym spriamuvanniam: navch. posib. [Ukrainian language for professional purposes: study guide]. Zhytomyr: ZhDU im. I. Franka, 192 p. [in Ukrainian].

Frolova, I. Ye. (2018). Spetsyfika khudozhnoho dyskursu ta yoho aspektiv [Specificity of artistic discourse and its aspects]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya «Inozemna filolohiia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov»*, issue 87, pp. 52–61. [in Ukrainian].

Horina, Zh. (2010). Metodychni osnovy natsionalno-tekstovoi kontseptosfery maibutnikh uchyteliv-slovesnykiv [Methodological foundations of the national-textual concept sphere of future teachers of literature]. *Pedahohichni nauky*, issue 2, pp. 60–66. [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 21.01.2026